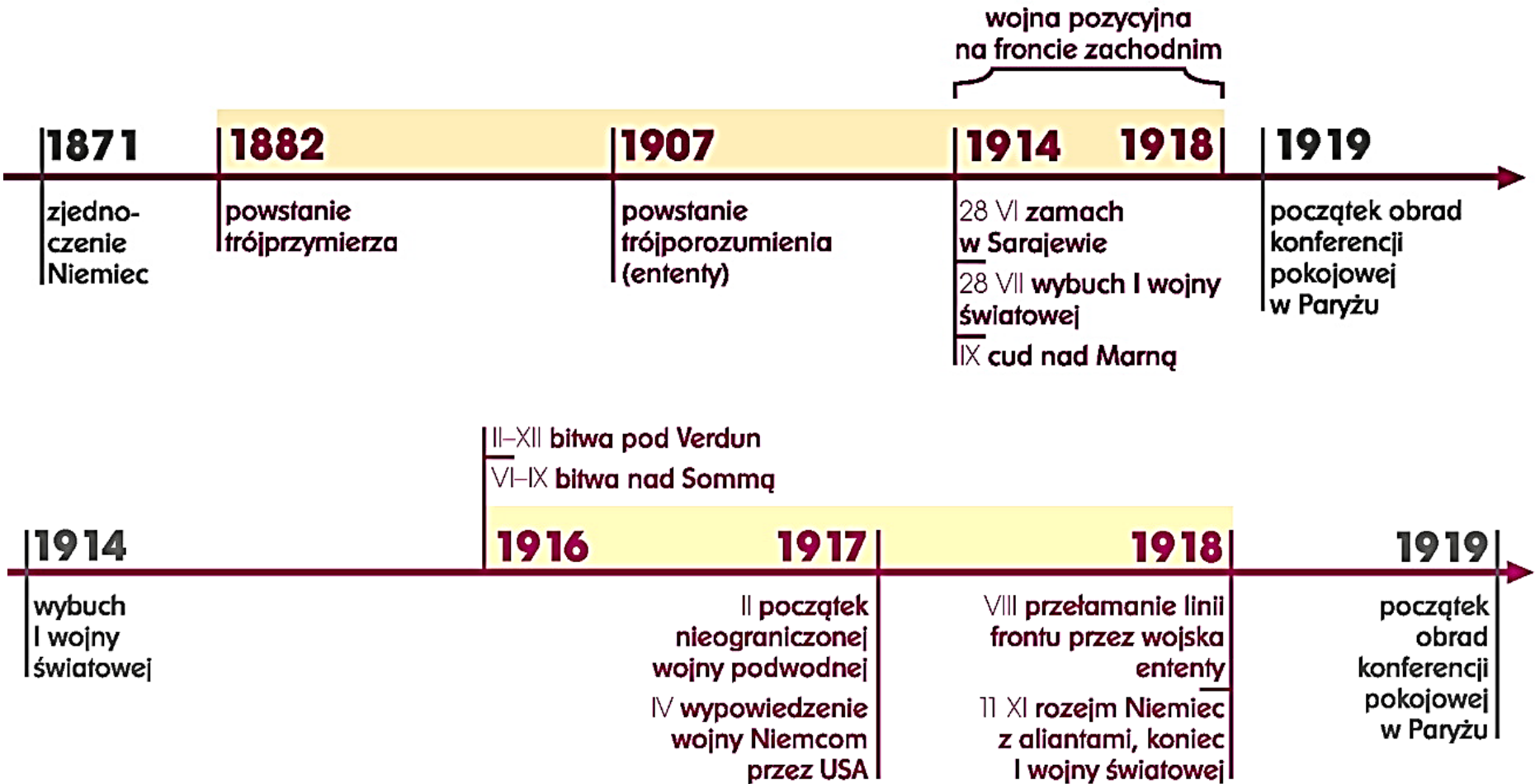

I WOJNA ŚWIATOWA

Oś czasu

Notatka z lekcji

1. Rola zamachu w Sarajewie dla losów Europy;
2. Działania na froncie zachodnim (bitwy nad Marną, pod Verdun);
3. Przebieg walk na froncie wschodnim (bitwy pod Tannenbergiem i Gorlicami);
4. Działania wojenne na morzach i ich znaczenie dla przebiegu wojny;
5. Okoliczności przystąpienia Stanów Zjednoczonych do wojny;
6. Zakończenie działań wojennych traktat brzeski, rozejm w Compiègne;
7. Terminy: wojna błyskawiczna, wojna pozycyjna, wojna manewrowa, nieograniczona wojna podwodna;
8. Postać historyczna: arcyksiążę Franciszek Ferdynand Habsburg;

Zabójstwo w Sarajewie i początek I wojny światowej

Gawriło Princip

Trójprzymierze, państwa centralne

Austro-Węgry i Niemcy
wspierani przez Turcję i
Bułgarię

Niemiecki plakat propagandowy "Germania"

Ententa, trójporozumienie

Wielka Brytania, Francja,
Rosja, Serbia, Japonia,
Włochy (od 1915), Stany
Zjednoczone (od 1917)
(angielskie: *triple entente*,
francuskie: *entente
cordiale*),

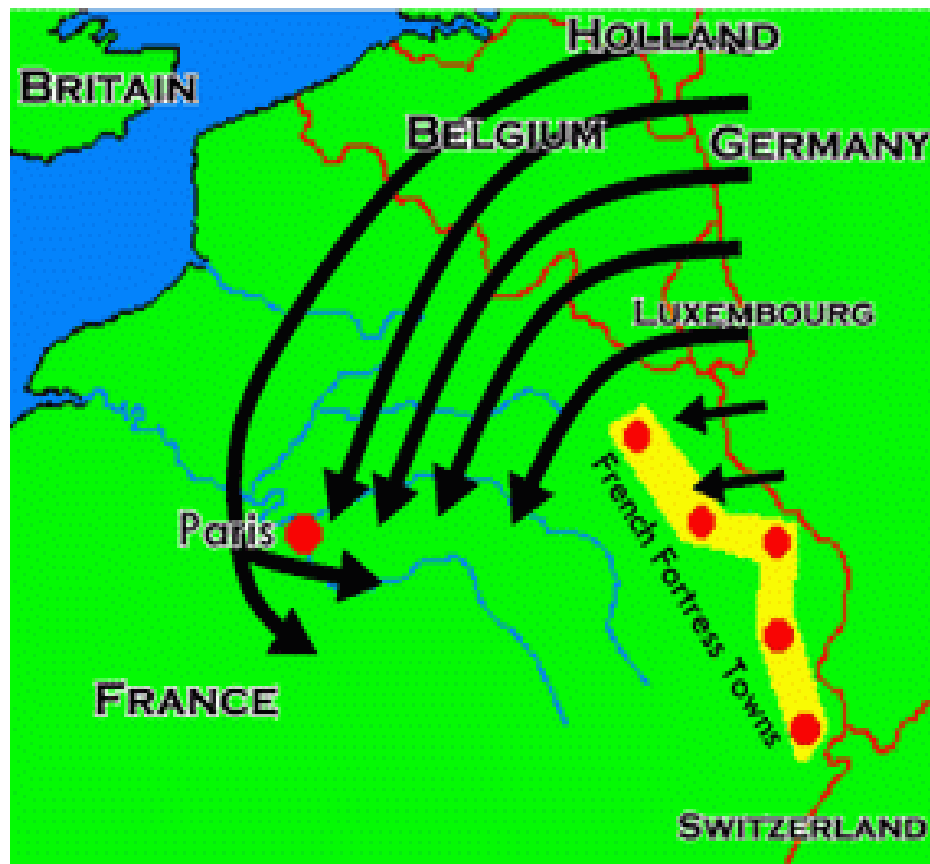
Rosyjski plakat propagandowy

Kraj	Ludność w 1913	Zmobilizowani
	<i>mln</i>	<i>tys.</i>
Austro - Węgry	52,1	7800
Francja	39,7	7891
Niemcy	66,9	11000
Rosja	175,1	15798
Turcja	24	2850
USA	98,8	4355
Wielka Brytania	45,6	5704
Włochy	35,1	

PLAN SCHLIEFFENA

Niemieckie dowództwo przewidywało, że w razie wybuchu powszechnej wojny europejskiej Niemcy najpierw uderzą na Francję i doprowadzą do jej szybkiego pokonania, aby w ten sposób nie dać czasu Rosji na zmobilizowanie swych ogromnych rezerw ludzkich. W ten sposób po wyeliminowaniu jednego przeciwnika wszystkie siły niemieckie miały być następnie przerzucone na wschód.

PRZEBIEG DZIAŁAŃ

Seht uns siegen!

zeichnet
die
Kriegsanleihe

We're both needed to serve the Guns!

**FILL UP THE RANKS!
PILE UP THE MUNITIONS!**

Plakaty zachęcające do wstąpienia do wojska

ROK 1914

- 28 VI śmierć w zamachu sarajewskim następcy tronu Austro Węgier Franciszka Ferdynanda i jego żony Zofii. Zamachu dokonał G. Princip z organizacji Młoda Bośnia (lub Czarna Ręka)
- 28 VII wypowiedzenie wojny Serbii przez Austro Węgry
- 1 VIII - wypowiedzenie wojny Rosji przez Niemcy
- 2 VIII wkroczenie wojsk niemieckich do Luksemburga
- 3 VIII wypowiedzenie wojny Francji przez Niemcy
- $\frac{3}{4}$ VIII wkroczenie wojsk niemieckich do Belgii
- 4 VIII wypowiedzenie wojny Niemcom przez Wielką Brytanię i początek morskiej blokady Niemiec
- 6 VIII wypowiedzenie wojny Rosji przez Austro Węgry
- 8 VIII wypowiedzenie wojny Niemcom przez Czarnogórę
- 23 VIII wypowiedzenie wojny Niemcom przez Japonię

Niemieccy żołnierze jadący na front. Napis na wagonie głosi: *Z Monachium przez Metz do Paryża*

ROK 1914

- 26-28 VIII zwycięstwo Niemców nad Rosjanami w bitwie pod **Tannenbergiem**
- 6-13 IX bitwa nad Marną, krach niemieckich planów **wojny błyskawicznej**
„Na zachodzie bez zmian”
- 12 XI wypowiedzenie wojny państwu Ententy przez **Turcję** i atak turecki w rejonie Kaukazu oraz Palestyny i Egiptu
- IX-XII zajęcie Togo przez oddziały Ententy, skuteczny opór wojsk niemieckich **Niemieckich Niemieckiej Afryce Wschodniej**
- XI XII zajęcie niemieckich kolonii w Azji i na Pacyfiku przez **Japonię i Australię**
- XII ustalenie się frontu bałkańskiego na linii **Dunaj Sawa Drina**
- Straty: Niemcy 700 tysięcy; Francuzi 850 tysięcy, Brytyjczycy 75 tysięcy, Belgowie 75 tysięcy, Rosjanie 1,5 mln, Austro Węgry 1 mln.

Taksówki paryskie wiozące żołnierzy na front

Rosyjscy jeńcy wzięci pod *Tannenbergiem*

THE GREAT RETREAT OF THE GERMAN ARMY FROM THE BANKS OF THE RIVER MARNE.

Odwrót Niemców znad Marny

Bitwa nad Marną atak francuski pod Mailly le Camp

ROK 1916

- IV zastosowanie przez Niemców pod **Ypres broni chemicznej** chloru
- IV lądowanie Brytyjczyków na półwyspie **Galipoli**, bez znaczących sukcesów i znacznymi stratami
- 25 V wypowiedzenie wojny Austro Węgrom przez **Włochy** i początek ofensywy włoskiej w kierunku rzeki Isonzo (Socza)
- V-VIII udana ofensywa niemiecko austriacka od Galicji na Warszawę i dalej w kierunku Litwy
- IX utrata przez Rosjan **Królestwa Polskiego** i niemal całej Galicji,
- Stabilizacja frontu na linii Dźwina jezioro Narocz Baranowicze Pińsk Dębno - Tarnopol Czerniowce
- IX XI nieudane ataki anglo francuskie w rejonie **Szampanii**
- X lądowanie wojsk Ententy w **Salonikach**
- X-XI **porażki wojsk serbskich** i ich odwrót przez Albaniją do Grecji,
- uzyskanie połączenia lądowego Austro Węgier z Turcją przez zajęcie Bułgarii

"Mdły, słodko cierpki gaz tamował oddech w gardle, wywołując u ludzi duszenie. W ustach zjawił się cierpki, metalowy smak, błony śluzowe dróg oddechowych uległy zapaleniu, wszystkie wewnętrzne organy trawienia męcząco paliły. Ci żołnierze, którzy więcej od innych wciągnęli do płuc śmiertelnościanego gazu (...) wkrótce stracili przytomność i umierali. Twarze ich stawały się sine i puchły, zaś twarze innych szerniały jakby zostały zwęglone. U innych z gardła, nosa i uszu trysnęła krew, z ust sączyła się krwawa piana. Równocześnie ciekły łzy (...) bolały oczy, pojawiały się mdłości i wymioty, a następnie bolesny kaszel i plucie krwią".

ROK 1917

- II VII ofensywa niemiecka i **bitwa pod Verdun** (straty 700 tysięcy)
- 31 V 1 VI nierozstrzygnięta morska **bitwa jutlandzka**
- VI VIII rosyjska ofensywa A. Brusilowa w rejonie Wołynia
- VI XI ofensywa aliantów **nad Somą** (pierwsze zastosowanie czołgów 15 IX) - bez skutku (straty ok. 1 mln po obu stronach)
- VII nieudany niemiecko turecki atak ku kanałowi Sueskiemu i zajęcie w kontrofensywie przez Brytyjczyków półwyspu Synaj
- 27 VIII przystąpienie **Rumunii** do wojny po stronie Ententy i nieudany atak rumuński na Siedmiogród
- VIII X walki na froncie greckim armii bułgarskiej przeciwko wojskom anglo - francuskim i serbskim
- X- XII ofensywa państw centralnych na Mołdawię i Wołoszczyznę, odwrót armii rumuńskiej
- 5 XI proklamowanie przez Niemcy i Austro Węgry **Aktu 5 listopada** zapowiadającego utworzenie państwa polskiego

„Jeśli opuścicie Verdun będziecie tchórzami” premier Briand

Żołnierz niemiecki ginący w bitwie pod Verdun

Czołg brytyjski w trakcie bitwa nad Sommą

Wojna pozycyjna

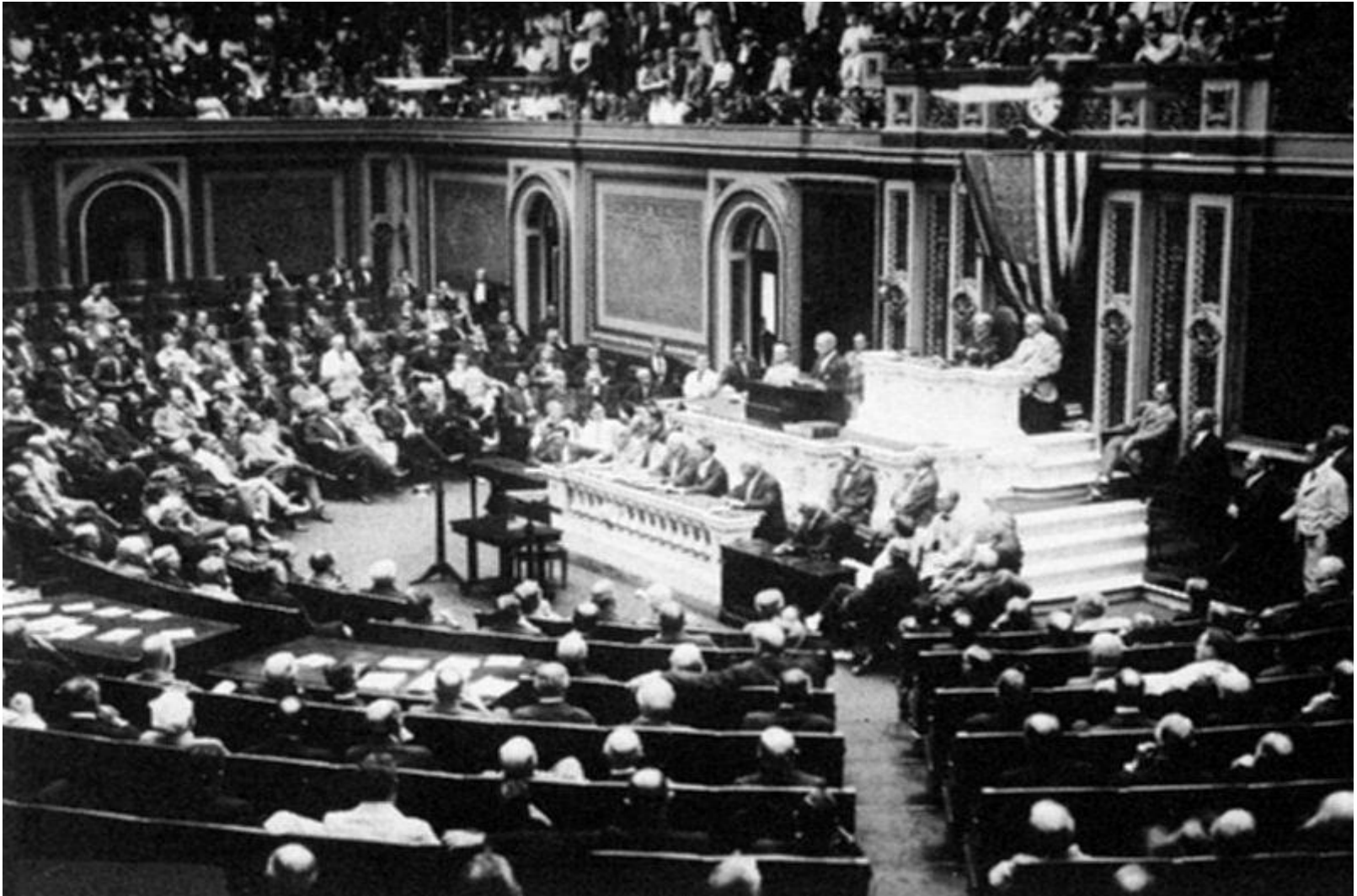
ROK 1917

- 1 II ogłoszenie przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej
- 15 III obalenie monarchii w Rosji w wyniku rewolucji lutowej
- 6 IV wypowiedzenie wojny Niemcom przez USA po zatopieniu przez niemiecki okręt podwodny statku pasażerskiego Lusitania ze 128 Amerykanami na pokładzie
- 29 VI wypowiedzenie wojny państwom centralnym przez Grecję pod naciskiem Ententy
- VII nieudana ofensywa Rosjan nad Dniestrem i skuteczny kontratak niemiecki
- IX zdobycie Rygi przez wojska niemieckie
- X przełamanie pozycji włoskich nad Isonzo powstrzymane przez wojska brytyjskie i francuskie
- 5 i 15 XI podpisanie rosyjsko niemieckiego zawieszenia broni w Brześciu Litewskim i rosyjsko austro węgierskiego, koniec działań na froncie wschodnim
- XI-XII skuteczny atak brytyjski na Palestynę, zdobycie Gazy i Jerozolimy
- XII rosyjsko tureckie zawieszenie broni

Zatopienie Lusitanii

Prezydent Wilson ogłasza przystąpienie USA do wojny

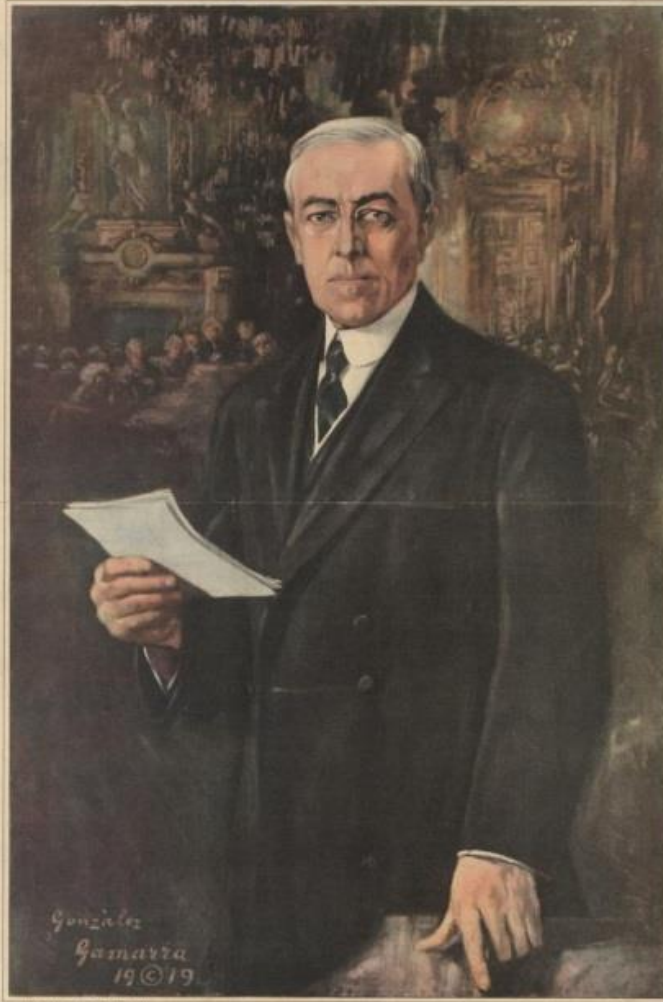
Graphic Section

Part Five

New York Tribune

Graphic Section

August 3, 1919

President Wilson

Who will probably preside at the first meeting of the League of Nations at Washington in October.

Strzelcy australijscy na kładce, w "lesie" Château, 1917

Bundesarchiv, Bild 183-R02023
Foto: o. Ang. | 15. Dezember 1917

Podpisanie traktatu brzeskiego

ROK 1918

- **8 I prezydent USA Th. W. Wilson wystąpił z 14 punktowym orędziem do Kongresu formułującym podstawowe warunki przyszłego pokoju**
- 3 III sowiecka **Rosja** podpisała **traktat pokojowy** z Niemcami, Austro Węgrami, Bułgarią i Turcją, na Ukrainie wojska państw centralnych kontynuowały marsz na Wschód, aż za Dniepr
- IV częściowy sukces niemieckiej ofensywy we **Flandrii** kosztem wysokich strat. Niemcy zmienili taktykę działania zamiast długiego ostrzału artyleryjskiego poprzedzającego atak, stosowali krótki (najczęściej gazowy ostrzał) i małymi grupami przenikali na tyły wroga
- V częściowy sukces niemieckiej ofensywy w **Szampanii** kosztem dużych strat Niemcy ponownie podeszli pod Paryż.
- VII VIII zwycięska ofensywa wojsk Ententy **nad Marną** , wyparcie wojsk niemieckich do Belgii . Przełamanie frontu 8 VIII pod Amiens. Zwycięstwo możliwe dzięki wcześniejszym stratom Niemców (ok. 1 mln) i napływowi wojsk amerykańskich) głównodowodzący Ferdinand Foch
- IX ofensywa wojsk Ententy na froncie bałkańskim i **kapitulacja Bułgarii**

Bundesarchiv, Bild 183-P1013-316
Foto: o. Ang. | 1918 Frühling

Niemiecki czołg w Roye, 21 marca 1918

ROK 1918

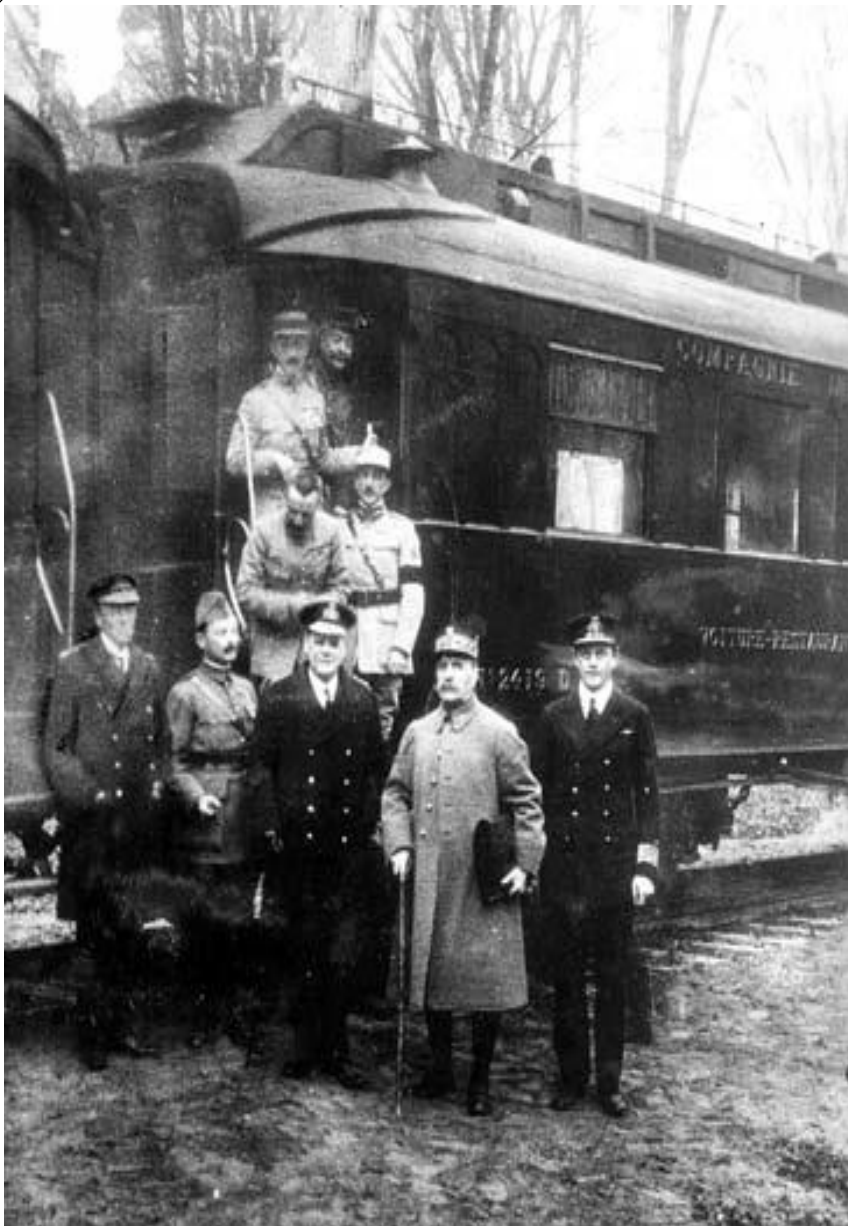
- X po porażkach na Bliskim Wschodzie Turcja podpisała zawieszenie broni
- 3 XI Austro Węgry podpisały rozejm
- 9 XI abdykował Wilhelm II, cesarz Niemiec
- 11 XI abdykował Karol I, cesarz Austro Węgier
- 11 XI Niemcy podpisały zawieszenie broni w Compiègne koniec I wojny światowej

Wilhelm II po abdykacji

Karol I

Ferdinand Foch przed wagonem kolejowym w Compiègne

ARMISTICE SIGNED, END OF THE WAR! BERLIN SEIZED BY REVOLUTIONARIES; NEW CHANCELLOR BEGS FOR ORDER; OUSTED KAISER FLEES TO HOLLAND

SON FLEES WITH EMERSON

Hindenburg Also Believed to Be Among Those in His Party.
 ALL ARE HEAVILY ARMED
 Ambrosius Briefs and Aides on Flight; Belief at Dutch Frontier.
 ON THEIR WAY TO DE STIJLS
 Begins Fall in Town, "An Eye for Your Eye in Paris?"

LOUISIANA, Nov. 10.—

Both the Kaiser and Hindenburg are believed to be among those who fled from Berlin in the revolution. The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

ARMY TROOPS JOIN REVOL

Rees Sees Building in Which Officers Vainly Resist.
 REVOLUTIONARY FLAG ON REES PALACE—OFFICERS' RESISTANCE.
 GENERAL STRIKE IN BERLIN
 Department and Police Substituted—Officers Now the Only Remaining Forces.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

REVOLUTIONARIES SEIZURE

Rees Sees Building in Which Officers Vainly Resist.
 REVOLUTIONARY FLAG ON REES PALACE—OFFICERS' RESISTANCE.
 GENERAL STRIKE IN BERLIN
 Department and Police Substituted—Officers Now the Only Remaining Forces.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

REVOLUTIONARIES SEIZURE

Rees Sees Building in Which Officers Vainly Resist.
 REVOLUTIONARY FLAG ON REES PALACE—OFFICERS' RESISTANCE.
 GENERAL STRIKE IN BERLIN
 Department and Police Substituted—Officers Now the Only Remaining Forces.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

REVOLUTIONARIES SEIZURE

Rees Sees Building in Which Officers Vainly Resist.
 REVOLUTIONARY FLAG ON REES PALACE—OFFICERS' RESISTANCE.
 GENERAL STRIKE IN BERLIN
 Department and Police Substituted—Officers Now the Only Remaining Forces.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

REVOLUTIONARIES SEIZURE

Rees Sees Building in Which Officers Vainly Resist.
 REVOLUTIONARY FLAG ON REES PALACE—OFFICERS' RESISTANCE.
 GENERAL STRIKE IN BERLIN
 Department and Police Substituted—Officers Now the Only Remaining Forces.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

REVOLUTIONARIES SEIZURE

Rees Sees Building in Which Officers Vainly Resist.
 REVOLUTIONARY FLAG ON REES PALACE—OFFICERS' RESISTANCE.
 GENERAL STRIKE IN BERLIN
 Department and Police Substituted—Officers Now the Only Remaining Forces.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

LOUISIANA, Nov. 10.—

The Kaiser is believed to have fled to Holland, and Hindenburg is believed to have fled to the Netherlands. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

GERMAN DYNASTIES MORE WARSHIPS BEING WIPED OUT

King of Rumania, Emperor of Austria, and Emperor of Germany are believed to have fled to their respective countries. The revolutionaries in Berlin are heavily armed and are believed to be in control of the city.

JOHN THE REDS

Four Drownings in East Sea for Emperor the Russian Army Cause.

JOHN THE REDS

Four Drownings in East Sea for Emperor the Russian Army Cause.

JOHN THE REDS

Four Drownings in East Sea for Emperor the Russian Army Cause.

JOHN THE REDS

Four Drownings in East Sea for Emperor the Russian Army Cause.

JOHN THE REDS

Four Drownings in East Sea for Emperor the Russian Army Cause.

JOHN THE REDS

Four Drownings in East Sea for Emperor the Russian Army Cause.

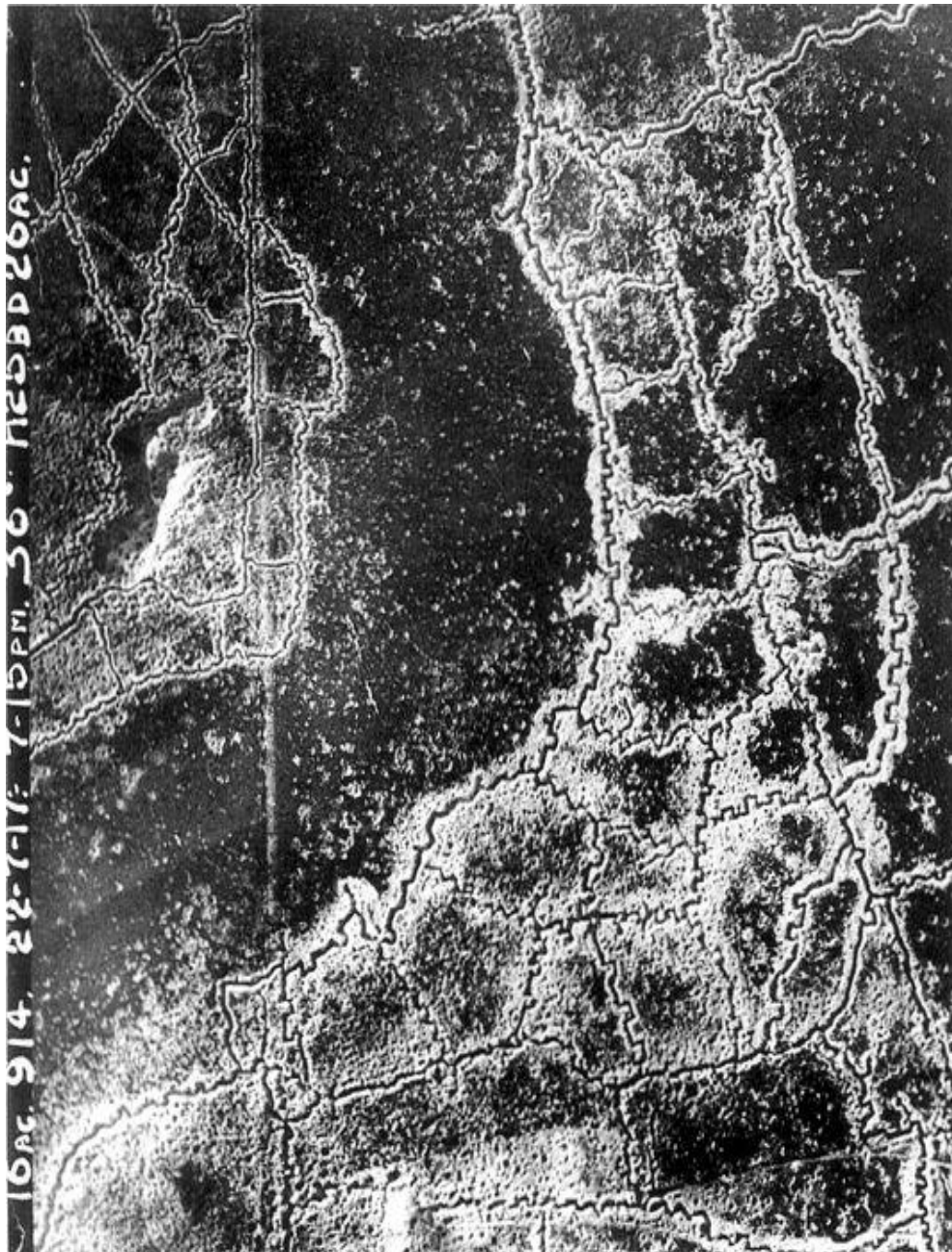
Strona tytułowa The New York Times obwieszcza rozejm

WOJNA POZYCYJNA

Żywi razem z umarłymi,

Widok z powietrza na system okopów, okopy niemieckie po prawej stronie, brytyjskie po lewej

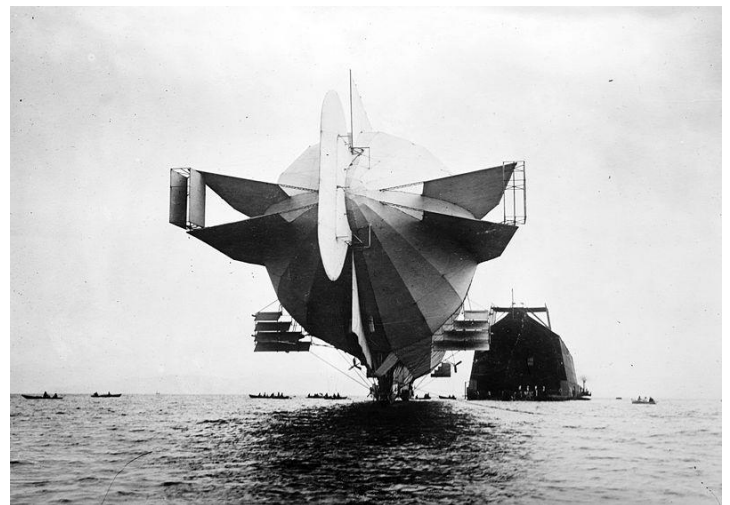

Niemiecka grupa szturmowa

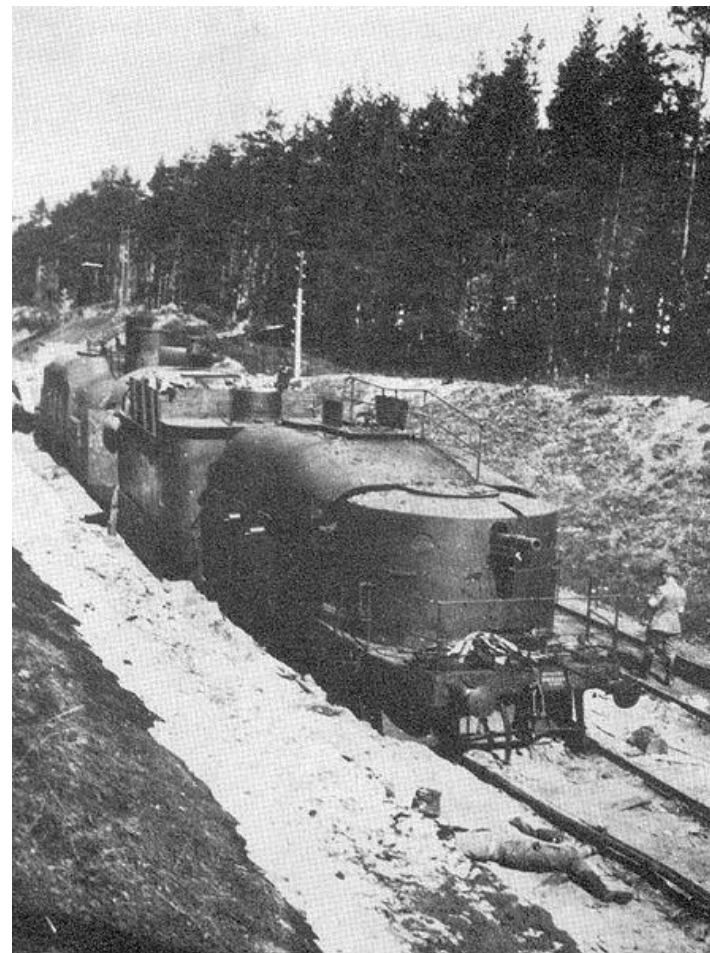
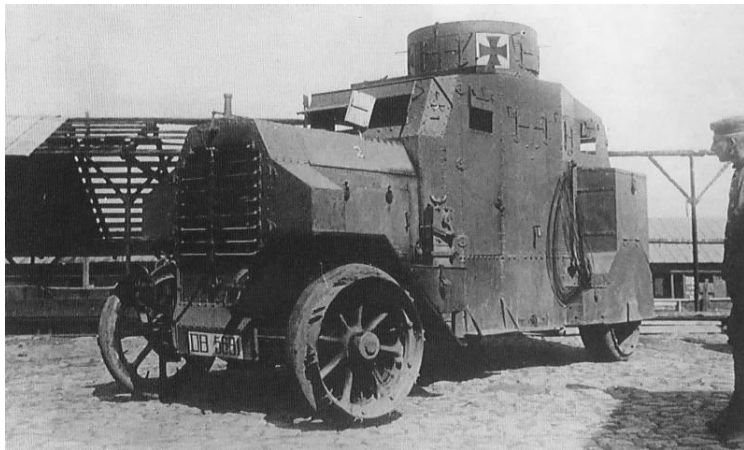

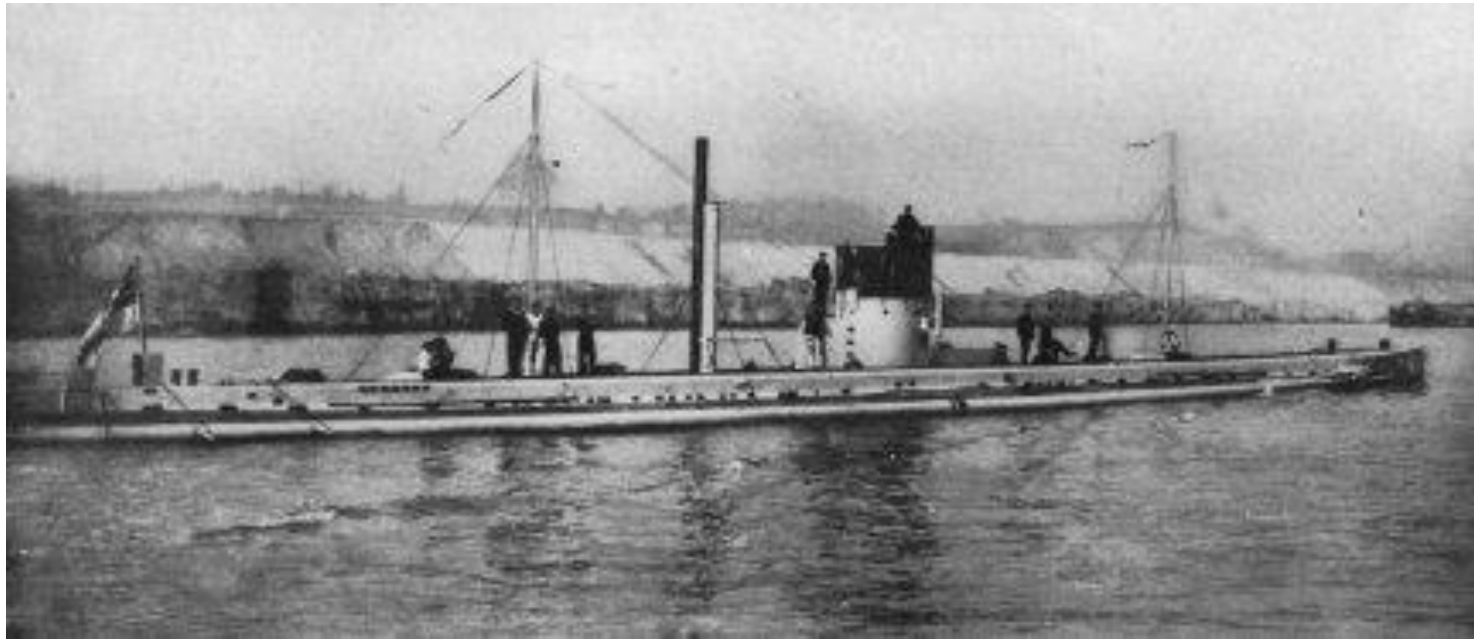
Noszowi z rannymi

Nowe rodzaje broni

Nowe rodzaje broni

Fokker Dr.I Czerwonego Barona rekonstrukcja

Manfred von Richthofen niemiecki
lotnik, największy as myśliwski
okresu I wojny światowej, nazywany
„Czerwonym Baronem”.

Odniósł 80 zwycięstw powietrznych.

Bundesarchiv, Bild 183-P18608
Foto: Perscheid, Nicola I 1917

Skutki działania gazu oślepieni żołnierze brytyjscy

SKUTKI

- śmierć ok. 11 milionów ludzi
- zniszczenia terenów, na których toczyła się wojna
- upadek systemu geopolitycznego ustalonego na Kongresie Wiedeńskim
- rozpad monarchii austro węgierskiej
- zmiany polityczne w Niemczech (upadek cesarstwa i powstanie republiki)
- zwycięstwo rewolucji bolszewickiej w Rosji
- odrodzenie się lub powstanie nowych państw w Europie: Polski, Czechosłowacji, Jugosławii, Litwy, Łotwy, Estonii i Finlandii
- nowy podział kolonii w Azji i Afryce
- powstanie Ligi Narodów
- upadek największych dynastii europejskich (Hohenzollernów, Habsburgów, Romanowych)
- rozwój nowych typów uzbrojenia: czołgów, samolotów, okrętów podwodnych, broni maszynowej, gazów bojowych